

Vesti

„Dva filma iz 1963. godine: 60 godina od smrti JFK“

U utorak, 21. novembra prof. dr Simona Čupić održala je predavanje „Dva filma iz 1963. godine: 60 godina od smrti JFK“ čime je Centar za američke studije obeležio šezdesetu godišnjicu od atentata u Dalasu. Profesorka Čupić je ovom prilikom govorila o dva filma, „PT 109“ Leslija H. Martinsona, snimljenom svega nekoliko meseci pre ubistva Džona Kenedija uz podršku Bele kuće, i amaterskom snimku Abrahama Zaprudera, kojim je ova tragedija i istorijska prekretnica dokumentovana. Kroz razgovor o dva filma studenti su imali prilike da se detaljnije upoznaju sa „mitom o Kenediju“, koji je građen još u vreme njegovog života, a svoj vrhunac doživljava nakon novembra 1963. godine.

▲ Prof. dr Simona Čupić

Razgovori o Americi: „Barbenheimer“

U utorak 28. novembra, u okviru serije „Razgovori o Americi“, Centar za američke studije je u Klubu Filozofskog fakulteta organizovao tribinu o svetskom kulturnom fenomenu „Barbenheimer“, koji je ovog leta okupirao ne samo bioskopske sale, već i društvene mreže. O filmu „Openhajmer“, projektu Menhetn, eri makartizma, kao i moralnim dilemama govorio nam je dr Marko Miljković, istoričar i naučni saradnik na Institutu ekonomskih nauka, dok nam je o „Barbie“ – omiljenoj lutki i filmu, konzumerizmu i ženskim pravima danas govorila Dea Cvetković, istoričarka umetnosti i doktorantkinja na Filozofskom fakultetu. Razgovor su moderirali Vukašin Zorić i Olivera Lazarević.

▲ Vukašin Zorić i
dr Marko Miljković

▲ Dea Cvetković i Olivera
Lazarević

▲ Vukašin Zorić, dr Marko Miljković, Dea Cvetković i Olivera
Lazarević

Od Indijanca do Amerikanca

Naše čitateljke i čitaoci su primetili da je gotovo svaki mesec u Sjedinjenim Državama posvećen obeležavanju i proslavljanju jedne od američkih manjina. Ni novembar nije izuzetak – on je na federalnom nivou posvećen nasleđu američkih domorodaca. Tim povodom, osvrnućemo se na dva drastično različita umetnička pogleda na život domorodaca.

Prvi je fotografski projekat Edvarda Kertisa (1868–1952), „**The North American Indian**“. Kertis je na američkom Zapadu proveo četiri decenije, tokom kojih je napravio preko 40 hiljada fotografija. Kada je započeo svoj projekat, 1896. godine, „Indijanaca“ je na teritoriji SAD ostalo manje od 250 hiljada. Autorova želja bila je da fotografijom ovekoveči nestajuće domorodačke tradicije. On je domorodački način života romantizovao, te njegove fotografije teže da dokumentuju „plemenitog divljaka“, prateći tadašnju antropološku modu proučavanja „primitivnih“ naroda. Američki predsednik Teodor Ruzvelt hvalio je preciznost i vernost Kertisovih fotografija. Ipak, savremena kritičarka Eli Gaskojn podseća da je Kertis namerno izbegavao da fotografiše domoroce kako koriste savremene naprave u svakodnevnom životu. Za njega, domoroci su idealni „Drugi“ – arhaični narod u saživotu sa prirodom, koji će nestati u susretu sa napredujućom belom, modernizovanom Amerikom.

Nasuprot Kertisu možemo da posmatramo stvaralaštvo Ti Si Kenona (1946–1978), slikara iz plemena Kiowa (Oklahoma). Kenonov talenat prepoznat je rano, i njegove slike uvršćene su u veliku putujuću izložbu dok je on, kao padobranac, bio stacioniran u Vijetnamu. S obzirom na to da je, nažalost, poginuo mlad, Kenon nije ostavio velik opus. Ipak, njegov karakterističan izraz i poruka ističu ga i danas među umetnicima domorodačkog porekla.

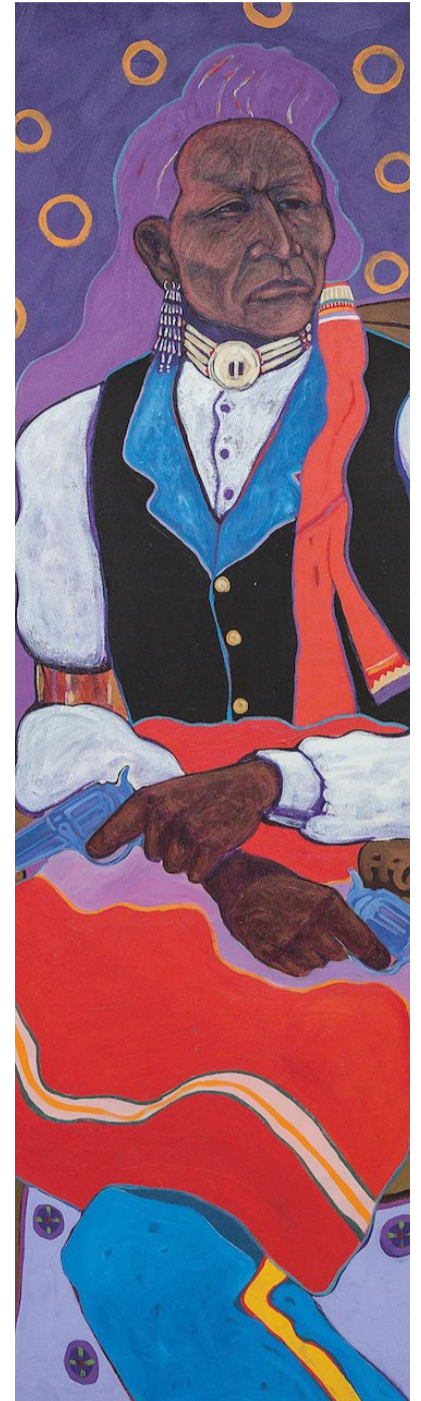
Ti Si Kenon se poigravao sa tradicionalnom slikom američkih

▲ Edvard Kertis, Crater Lake, 1905.

▲ T. C. Kenon, Vojnici, 1970.

▲ T.C. Kenon, Arikara s dva pištolja, 1974-7.

domorodaca – upravo onom slikom koju je Kertis želeo da istakne. Kenon je u svojim portretima kombinovao elemente domorodačke religije i folklora sa savremenom američkom modom i enterijerom. Rezultat Kenonovog postupka je jedinstvena fuzija domorodačkog i belog, američkog identiteta. Za razliku od Kertisa, koji je insistirao neminovnom iščezavanju „indijanskog“ načina života, Kenon predočava vitalnost kulture domorodačke zajednice koja je preživela viševjekovni spoljašnji pritisak.

Kertisove fotografije su pogled spolja. Njegov objektiv teži da zamrzne trenutke u vremenu, da predoči nešto što je lepo, ali nemoderno, i samim tim osuđeno na nestanak. Pogled iznutra na domorodačku zajednicu nudi nam Kenon. Slike ovog umetnika pokazuju brojne identitetske probleme savremenih američkih domorodaca i iznova postavljaju pitanja: Šta čini Amerikanca? Kako pomiriti kulturu (bivših) tlačitelja i potlačenih?

Američka inovativnost iz perspektive međuratne Jugoslavije

Percepcija Amerike u međuratnoj Jugoslaviji u velikoj mjeri ogledala se u štampi toga vremena. Pored izveštaja o političkim zbivanjima u Sjedinjenim Državama, filmova holivudske produkcije, džez igranki i koncerata, reklama američkih proizvoda, jugoslovenska štampa u velikom broju članaka prenosila je i vesti o različitim pronalascima koji su stizali iz Amerike, „zemlje iznenađenja“ (kako je navedeno u jednom prilogu „Ilustrovanog lista“).

Inovativnost Amerike pre svega se ogledala u njenom tehnološkom napretku, pa je tako jugoslovenska štampa pisala o novim izumima, kao što je automobil sa rampom za prevoz ljudi u invalidskim kolicima, zatim o učenju vožnje u Čikagu preko filmskog platna, o tome kako američki vozovi dostižu brzinu preko 100 kilometara na čas, i kako se grade pozorišta i bioskopi na vodi. Veliko divljenje

izazivala su i inovativnost američke arhitekture i modernost njenih oblakodera – od Empajer Stejta i Krajsler zgrade, do Waldorf Astorija hotela, a izveštavano je i o zgradi telefonske kompanije u Indijanapolisu koja je cela za 100 dana pomerenjena 46 metara i rotirana za 90 stepeni, bez prekida rada. (Snimak pogledajte ovde)

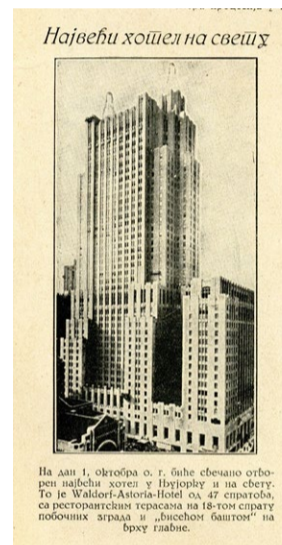
Čitanjem jugoslovenske štampe iz međuratnog perioda stiže se utisak da je Amerika percipirana kao zemlja u kojoj je sve bilo moguće, pa i dopiranje „glasa iz oblaka“, što je bila referenca u jednom članku „Pravde“ na avion koji je leteo iznad Njujorka i obraćao se građanima pomoću „novog aparata“ koji „može sa najvećih visina sasvim lepo da govori ljudima koji su na zemlji“, i koji je bio „dobar reklamer“.

▲ „Ilustrovano vreme“,
26. jul 1930.

▲ „Politika“,
6. decembar 1936.

▲ „Ilustrovano vreme“,
19. septembar 1931.

„Jeans“ u Jugoslaviji

Amerikanizacija Jugoslavije u socijalističkom periodu donela je sa sobom mnoge novitete u jugoslovensku kulturu, pa tako i u modu; a nesumnjivo najpopularniji odevni komad koji je stizao direktno iz Sjedinjenih Država bile su farmerke. Farmerke su u vreme hladnog rata bile simbol slobode, pa i bunta koji je u Jugoslaviju i Istočni blok delom donosila američka kultura.

Pre nego što je Jugoslavija u potpunosti otvorena za uticaje sa Zapada, farmerke su kupovane u Trstu, pa čak i preprodavane u SFRJ. U decenijama koje su sledile, u jugoslovenskim časopisima mogle su se pronaći reklame za najčuvenije američke marke farmerki, „Lee Cooper“ i „Levi's“. Ove „uniforme mladih“ (kako je o njima pisano u štampi), asociirale su na velike holivudske zvezde poput Marlona Branda ili Džejmsa Dina. O tome koliko su farmerke bile popularne u Jugoslaviji svedoči i novinar

▲ Bane Bumbar u
farmerkama

„Ilustrovane politike“, koji 1980. piše o prodaji farmerki u Beogradu, Skoplju i Subotici i dozvoli „Jugoslavijakomercu“ da zastupa kompaniju Levi Strauss: „U Beogradu je ispred prodavnice bio red dug po 20 metara; čekalo se najmanje dva sata. A u Subotici, gde će uskoro biti otvorena konsignaciona prodavnica, građani su telefonirali u Beograd i raspitivali se koliko se čeka.“ Farmerke su bile nezaobilazna tema i u jednoj epizodi serije „Grlom u jagode“, kada Bane Bumbar dobija svoje prve farmerke koje kvasi i riba kako bi izgledale što iznošenije.

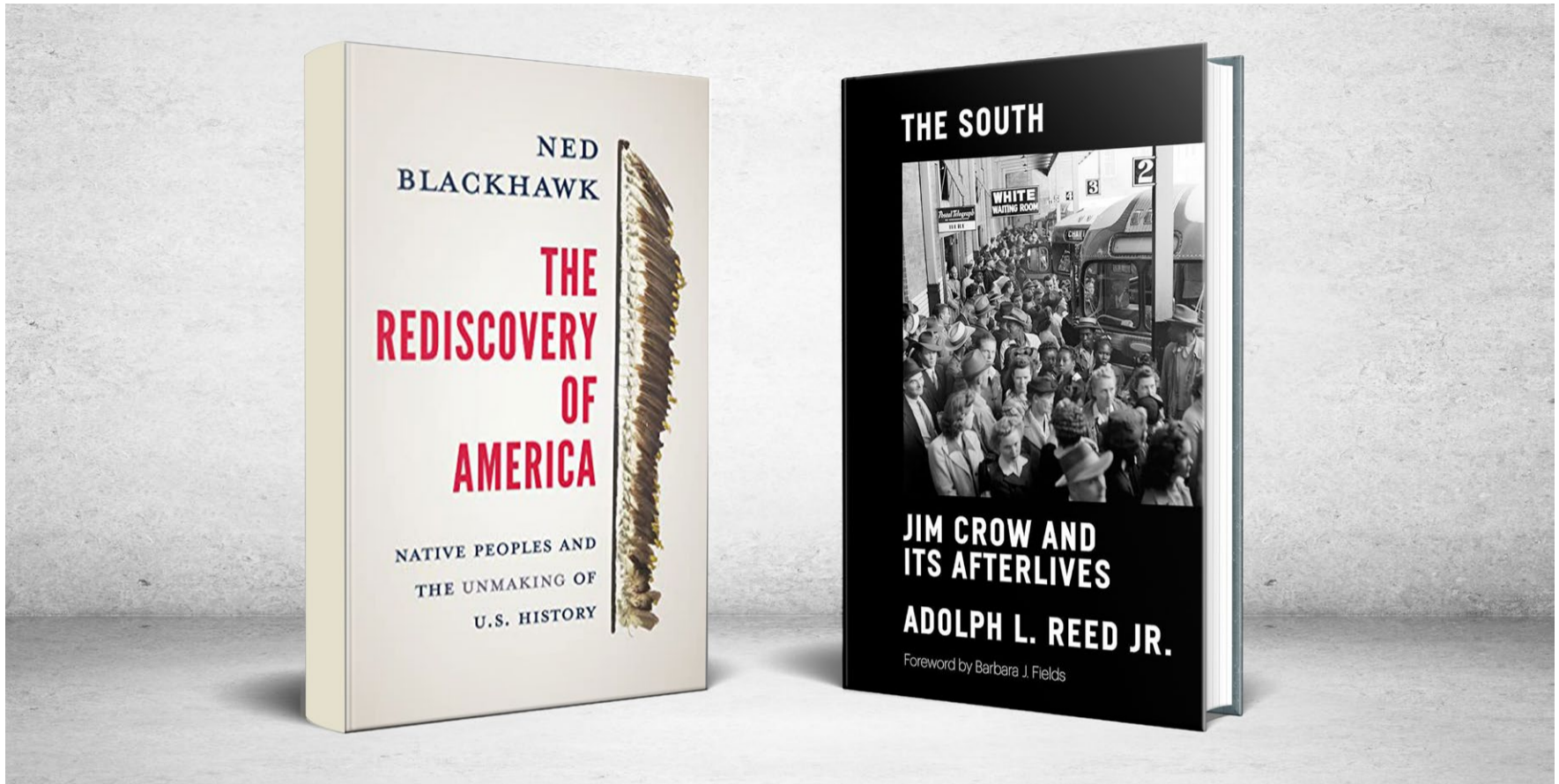
I dalje, bez obzira na veliki broj marki i prodavnica koji su nam danas dostupni, leviske i čuveni model 501 ostaju simbol jednog vremena.

▲ „Ilustrovana politika“,
1. januar 1980.

▲ „Ilustrovana politika“,
24. jul 1984.

Ned Blackhawk, **The Rediscovery of America. Native Peoples and the Unmaking of U.S. History**, New Haven & London: Yale University Press, 2023.

Istorija Sjedinjenih Država, posmatrana iz ugla starije historiografije, prati razvoj britanskih kolonija do nezavisnosti i uspostavljanja demokratskih institucija, koje su kasnije garantovale ekonomsku ekspanziju i projekciju američke moći širom čitave planete. Profesor na Univerzitetu Jejl, koji je poreklom iz šošonskog plemena Te-Moak, Ned Blekhok, svojom najnovijom knjigom želeo je da u centar pažnje stavi izostavljeni element američke istorije – domoroce.

U Blekhokovoj sintezi, koja počinje prvim kontaktima domorodaca i Evropljana, a završava posleratnom borbom za autonomiju rezervata, domoroci nisu pasivni činilac. Prvi deo sinteze posvećen je njihovim složenim odnosima sa španskim, francuskim i britanskim kolonistima, kao i njihovoj ulozi u nastanku Američke revolucije. Napredovanje Sjedinjenih Država ka Pacifiku, praćeno kolonizacijom i smanjenjem domorodačkih teritorija, tema je drugog dela. U njemu, autor posebnu pažnju posvećuje razbijanju uvreženih mitova o odnosima SAD i domorodačkih plemena.

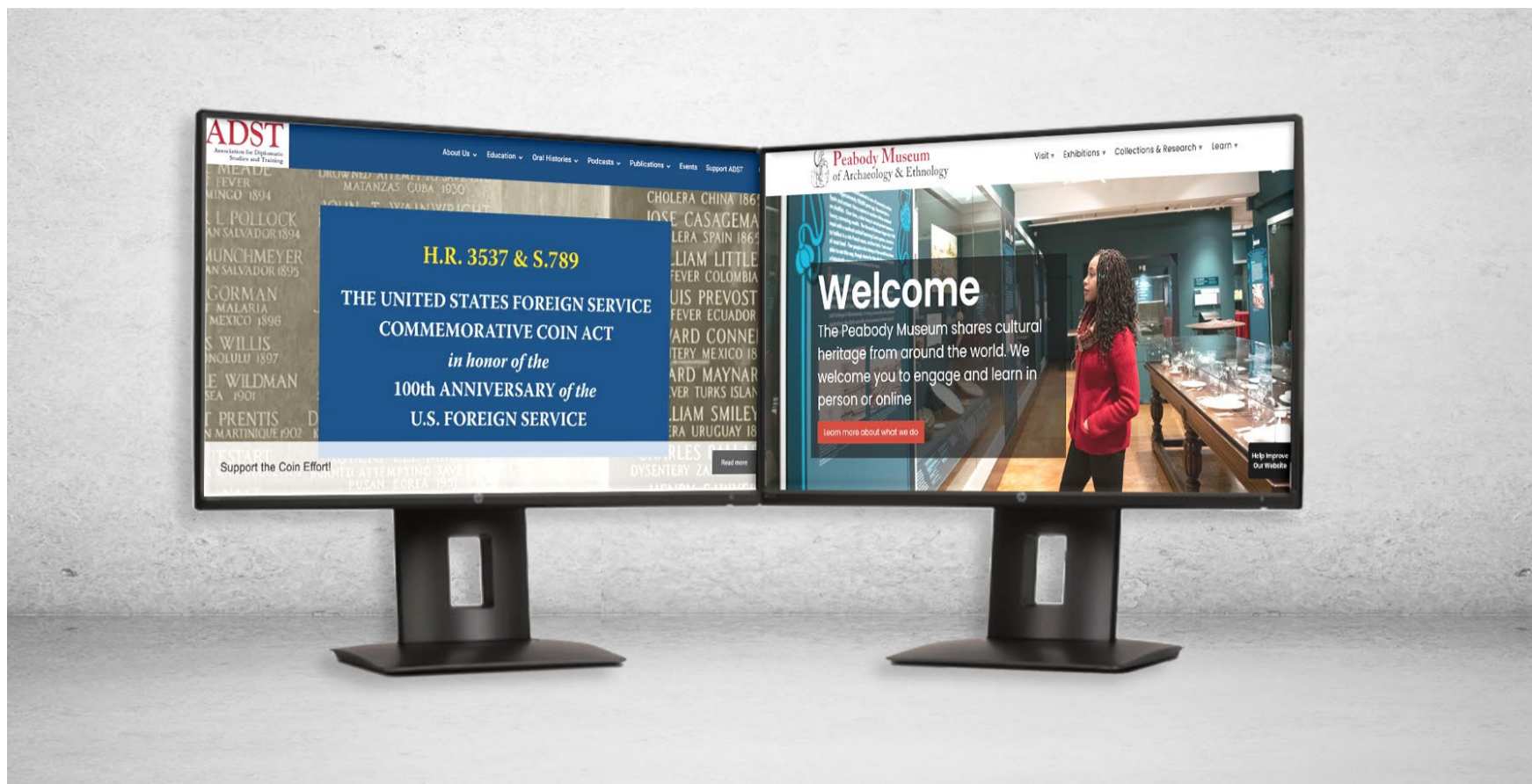
Kao što i sam naslov sugeriše, Blekhok ima za cilj da iznova napiše istoriju Sjedinjenih Država. Pokazavši u svojoj sintezi koliko je velika rupa u poznavanju američke istorije nastala ignorisanjem američkih domorodaca, on podseća da svaki pogled na američku istoriju, naročito onu ranu, nije potpun bez uzimanja domorodaca u obzir.

Adolph L. Reed Jr., **The South. Jim Crow and Its Afterlives**, London & New York: Verso, 2022.

Adolf L. Rid Mlađi je profesor emeritus na Univerzitetu u Pensilvaniji, čiji bogati opus mahom čine radovi o savremenoj istoriji Afroamerikanaca. Rid je rođen 1947. godine, a odrastao je u Luizijani, tako da je diskriminatorne „Džim Krou“ zakone osetio na sopstvenoj koži. U svojoj najnovijoj knjizi, „The South“, Rid je analizirao svakodnevicu posleratne segregacije, kao i otpore primeni federalnog zakonodavstva protiv diskriminacije.

Autor smatra da represivni sistemi, poput onog na američkom Jugu, postaju posebno agresivni kada im pretili rasformiranje. Zbog toga, tačku na segregaciju nisu samostalno mogle da stave ni odluke Vrhovnog suda ni Zakon o građanskim pravima (1964). Tragovi „Džim Krou“ zakonodavstva, po Ridu, vidljivi su do danas. Stoga, autor u pet hronoloških poglavlja analizira segregacionističku praksu od 1950-ih do danas, sa posebnim fokusom na Luizijanu i njenu metropolu – Nju Orleans.

Važan deo poslednjeg poglavlja, koje se bavi kulturom sećanja na segregaciju, posvećen je najnovijoj debati o uklanjanju kontroverznih spomenika na američkom Jugu. Autor suprotstavlja argumente obe strane, s tim što naglašava da je bitnije u kom su kontekstu spomenici podignuti nego koju ličnost predstavljaju. S obzirom da su podignuti od strane belih suprematista, Rid upozorava, ti spomenici danas su podsetnik da borba protiv sistematskog rasizma u SAD još traje.

The Association for Diplomatic Studies and Training (ADST) <https://adst.org/>

Asocijacija za studije diplomatije i obuku osnovana je 1986. godine u Arlingtonu, u Virdžiniji, kao nevladina organizacija čija misija je bila da doprinese unapređenju veština savremenih američkih diplomata. Ostvarenje ovog cilja viđeno je kroz prikupljanje, čuvanje i prezentovanje iskustava nekadašnjih američkih diplomata. Asocijacija je nastala zahvaljujući, tada već penzionisanom američkom konzulu Čarlsu Stjuartu Kenediju, koji je nastojao da afirmiše ulogu diplomata i metod usmene istorije. Na temelju njegovih ličnih napora, ova Asocijacija je stvorila impresivnu kolekciju intervjua u čijem fokusu su značajni akteri američke diplomatije. Digitalna platforma institucije trenutno sadrži preko 2600 intervjua sa američkim ambasadorima, konzulima i atašeima, pružajući njihovu perspektivu o globalnim političkim zbivanjima od 1940-ih godina do savremenog perioda. Dostupne izvore moguće je pretraživati odabirom ključne reči ili konkretne ličnosti iz američke diplomatije poput Henrija Kisindžera, Zbignjeva Bžežinskog ili Vorena Zimmermana. Zbog atraktivnosti sadržaja, vebisajt godišnje poseti preko milion posetilaca, dok ljubitelji podkast formata mogu putem ove platforme pratiti mnoge zanimljive sadržaje. Pored istraživača, novinara, diplomata ili posetilaca zainteresovanih za biografije diplomata, američku spoljnu politiku ili međunarodne odnose uopšte, vebisajt je posebno prilagođen profesorima i učenicima. Uz obilje primarnih izvora, edukativnih resursa i predloga za izradu učeničkih projekata, nastavnici sada imaju prilike da na zanimljiv način uplove u putovanje kroz diplomatsku istoriju!

The Peabody Museum of Archaeology and Ethnology <https://peabody.harvard.edu/>

Američki preduzetnik i filantrop Džordž Pibodi je još 1866. godine donirao sredstva za osnivanje Muzeja arheologije i etnologije pri Univerzitetu Harvard u Kembridžu. Danas je to jedan od najjementnijih akademskih centara, ali i muzej koji privlači veliki broj posetilaca. Više hiljada godina kulturne i društvene istorije pohranjeno je u njegovim impresivnim kolekcijama arheoloških artefakata i etnološkim zbirkama. U teritorijalnom smislu, muzejski primerici predstavljaju svedočanstva o kulturama Severne, Južne i Centralne Amerike, ali i Afrike, Azije i Evrope. Muzej sadrži preko 1,2 miliona objekata, više hiljada arhivskih dokumenata, preko 2000 mapa i 500.000 fotografija. Posredstvom platforme muzeja, velike deo građe je moguće pretraživati odabirom geografske regije, kulture ili vrste izvora. Neki od najpoznatijih muzejskih objekata su totemi američkih starosedelaca, spomenici Maja ili kolekcije maski sa afričkog kontinenta. Kroz virtuelne izložbe, posetioци mogu da se upoznaju sa fotografijama predvodnika američkih starosedelaca koji su pregovarali sa predstavnicima američke vlade sredinom 19. veka ili refleksijama savremenih pripadnika starosedelačkog plemena Vampanoag o kulturi njihovih predaka. Korišćenjem savremenih tehnologija, Muzej je omogućio vođenje kroz virtuelne ture i posmatranje objekata u 3D formatu. Osim vizuelne atraktivnosti i intuitivnog korišćenja, ova platforma sadrži i brižljivo osmišljene materijale za učenike, studente i nastavnike kao dragocene resurse za proučavanje raznolikosti kulturnog nasleđa.

Newsletter
Vol. 45
novembar 2023.

Najave konferencije konkursi

Have you met...

Andrijana Vlahovljak je master istoričarka i saradnica Centra za američke studije, a radi kao nastavnica istorije i izbornih predmeta iz oblasti društvenih nauka u dve beogradske škole. Diplomске i master studije završila je na Katedri za opštu savremenu istoriju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. U istraživanjima spojila je svoje dve ljubavi, istoriju i sport. U diplomskom i master radu pisala je o istoriji ženskog sporta u međuratnom Beogradu kroz koju je prikazala uticaj sporta (hazene, popularizovane kroz serijal „Montevideo“, ali i tenisa) na razvoj ženske emancipacije. Po završetku studija, zaposlivši se u prosveti, pronašla je i svoju treću ljubav, a to je nastava. Kao saradnica Centra za američke studije učestvovala u kreiranju prvog priručnika za nastavnike („**Američka istorija u učionici: američki uticaji na popularnu kulturu i svakodnevicu u Srbiji 1918-1941**“, 2022), namenjenog nastavnicima društveno-humanističkih nauka, kako bi svoje časove oplemenili kreativnim sadržajem. Priručnik sadrži odabrane novinske članke iz štampe u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, koji prikazuju amerikanizaciju srpskog društva. Redovna je učesnica seminara za nastavnike koje organizuje Centar za američke studije, a u budućnosti namerava da istražuje na koji način se popularna kultura i društvena istorija mogu koristiti u nastavi zarad unapređenja nastavnih planova i programa.

Praznične dekoracije u Americi

U blizini Bele kuće nalazi se „**Nacionalna Božićna jelka**“ („National Christmas Tree“), koja je svake godine, počevši od 1923. za vreme predsedničkog mandata Kalvina Kulidža, ceremonijalno kićena za praznike. Ove godine „**Nacionalna Božićna jelka**“ biće okićena 30. novembra, čime počinje buđenje prazničnog duha u Americi. Ova jelka je kićena i u vreme najvećih kriza u Sjedinjenim Državama. Tako je 1969. Nikson zvanično pozdravio građane Amerike ispod nacionalne jelke nadvikujući se sa ljudima koji su ispred Bele kuće protestovali protiv Vijetnamskog rata, a 1981. je jedina godina kada su lampice na jelki paljene dva puta, jednom u januaru kada su vraćeni taoci iz Irana, pa drugi put regularno u decembru. U cilju očuvanja životne sredine, jelka je 1995. prvi put okićena sijalicama koje su se punile na solarnu energiju, a 2007. štedljivim led lampicama.

Još jedna zanimljiva priča o prazničkim dekoracijama odnosi se na najpoznatiju jelku u Njujorku – jelku ispred Rokfelerovog centra. Naime, jelku ispred jednog od simbola Njujorka, prvi put su 1931. za vreme Velike ekonomske krize, okitili italijanski imigranti. Česidio Peruca je doneo jelku ispred tada još gradilišta Rokfelerovog centra, a radnici su je zajedno okitili različitim improvizovanim ukrasima i onim što su doneli od kuće.

Rođendan Centra za američke studije

Centar za američke studije će 27. decembra 2023. proslaviti svoj jubilarni peti rođendan!

Biće ovo prilika da sa prijateljima i saradnicima rezimiramo prvih pet godina, i da rođendan proslavimo u najboljem duhu srpsko-američkih odnosa.

Global UGRAD

Konkurs za Global UGRAD program razmene za 2024/25. godinu otvoren je do 15. decembra. Konkurs je namenjen studentima prve ili druge godine osnovnih studija koji žele da provedu semestar na studijama u SAD. Detalje možete pogledati na priloženom [linku](#).

